

DOMUZ YETİŞTİRİCİLİĞİ

Doç. Dr. Çetin Koçak

1. Önemi :

Domuzlar her türlü artıklardan en iyi şekilde yararlanan, konsantre yemleri en iyi değerlendiren hayvanlardır. Döl veriminin yüksek olması ve çok hızlı canlı ağırlık artışı göstermeleri de olumlu özellikleridir.

Bir dişi domuz bir yılda 2 doğum ve her doğumda da ortalama 12 yavru yapabilir. Domuz yavruları 2 haftada doğum ağırlığının iki katına ve 6 ayda da pazarlama ağırlığı olan 100 kg. ağırlığa erişebilir.

Domuz yetiştirmede başarı sağlandığında işi kısa zamanda genişletmek, başarısızlık durumunda ise enaz kayıpla işi bırakmak olasıdır.

Avrupa ülkelerinde domuz eti tüketimi sürekli artış göstermekte ve ülkelerin çoğu domuz eti dışalımını yapmaktadır. Bu nedenlerle dışarıya yönelik domuz yetiştiriciliği yapılması kârlı bir üretim alanı olarak düşünülebilir.

2. Gerekli koşullar :

Dışarıya yönelik domuz yetiştiriciliği düşünüldüğünde, bu alanda ileri olan ve dışarıya yapan ülkelerle rekabet söz konusudur. Bu nedenle işletme giderleri düşürülerek ucuza üretim ve satış yapabilme olanakları araştırılmalıdır. Bunun için askeri birlik, okul, hastane, fabrika v.b. büyük tüketim birimlerinin mutfak artıkları, pazar yeri artıkları ve mandıra artıklarının değerlendirilmesi yoluna gidilmelidir.

Ayrıca Sağlık koşullarına dikkat etmek gerekir. Barınak, temizlik ve dezenfeksiyonuna özen gösterilmez ise hastalık ve ölümler artar. Bu da kârlılığı düşüren önemli bir etmendir.

Domuz yetiştiriciliğinde gereken yemler ne ölçüde işletme içinde üretilebilirse kârlılık da o ölçüde artar. Bu nedenle domuz çiftliği kurulacak arazi ne kadar geniş olursa o kadar avantaj sağlar.

Domuz yetiştirmede kârlılığı etkileyen bir başka faktör, yavru başına düşen anaç giderlerinin azaltılmasıdır. Bu da bir dışıdan üretilen pazarlanabilir yavru sayısının artırılmasına bağlıdır. Bu nedenle üreme ile ilgili çeşitli konuları öğrenmek, fizyolojik olayları yakından izlemek ve bu alanda deneyim kazanmak gerekir.

3. Üreme İle İlgili Fizyolojik Olaylar:

3.1. Eşeyssel olgunluk.

Erkek ve dişi domuzlar eşeyssel olgunluğa eriştiklerinde çiftleştirilirse döl verebilir. Ancak bu sakıncalıdır. Bu nedenle domuzlar bedensel gelişmelerini de tamamladıktan sonra çiftleştirilmelidir. İlk kez çiftleştirme için en uygun yaş 8 ay, en uygun ağırlık dişiler için enaz 100 kg'dır. Tartma olanağı var ise yaştan daha çok ağırlık üzerinde durmak gerekir. Bu yaş ve ağırlığa erişmeden önce kaçak aşırımları önlemek bakımından erkek ve dişi yavrular ayrılmalı ve ayrı bölmelerde barındırılmalıdır. Erkek ve dişi yavruları ayırma yaşı ise 3-4 aydır. Ayırma ne kadar erken olursa, örneğin 2-3 ay, kaçak aşırımlar daha güvenceli olarak önlenmiş olur.

3.2. Kızgınlık

Çiftleştirme için dişilerin kesinkes kızgınlık göstermesi gerekir. Kızgınlık, dişinin çiftleşme isteği göstermesidir. Kızgınlık dıştan görünen kimi belirtilerle anlaşılabilir. Bu belirtiler şunlardır:

- a) Diğer zamanlarda erkeklerden kaçan dişiler kızgınlıkta onlara yaklaşırlar.
- b) Hırçınlaşır ve sinirlilik gösterirler.
- c) Vulvaları şişer ve kızarıklık bir görünüm alır.
- d) Vulvadan yapışkan, koyu kıvamlı, kendine özgü kokusu olan ve erkekleri çeken bir akıntı gelir.
- e) Hareket halinde iken sırtına el ile dokunulduğunda dişi hemen durur.

Bu belirtiler saptandığı zaman dişinin kızgınlık gösterdiği anlaşılır. Belirtiler başladıktan sonra 2-3 gün sürer. Ancak ilk gün çiftleştirmek doğru olmaz. Çünkü döl tutma şansı çok düşüktür. En iyisi ikinci yada üçüncü gün çiftleştirmektir. Bu durumda döl tutma yüzdesi yüksektir. Dişi, döl tutmadığı zaman kızgınlık belirli aralıklarla tekrarlanır. Bu süre 18-24 gündür. Yani çiftleştirilmeyen yada çiftleştiği halde döl tutmayan dişiler 18 veya 24 gün sonra yeniden kızgınlık gösterir. Yetiştirici bunu bilerek ona göre önlem almalıdır. Dişi domuz 18-24 gün geçtikten sonra kızgınlık göstermez ise gebe kalmış demektir.

3.3. Gebelik ve doğum :

Domuzlarda gebelik süresi 112-114 gündür. Pratikte 3 ay, 3 hafta ve 3 gün olarak söylenir. Başlangıçta gebe domuzları diğerlerinden ayrı barındırmaya gerek yoktur. Ancak doğuma yakın bir zaman kala gebe dişiler doğum bölmelerine alınmalıdır. Her dişi ayrı bir bölmede tutulur ve yavruların sütten kesilmesine kadar, yani 6-8 hafta bu bölmelerde yavruları ile birlikte kalır.

Doğuracak dişiler doğum bölmelerine alınmadan önce doğum bölmesi iyice temizlenip dezenfekte edilmeli ve altına bolca yataklık serilmelidir.

3.4. Damızlık erkek sayısı

Elde gereğinden çok erkek bulundurmak işletme giderlerini artırır. Ancak kızgınlık gösteren dişilerin çiftleşmesi ve döl tutmasını güvence altına alacak sayıda damızlık erkek bulundurulmalıdır. Küçük işletmelerde her 10 kişiye, büyük işletmelerde ise her 15 kişiye bir erkek düşecek şekilde erkek damızlık sayısı ayarlanmalıdır. Örneğin 30 dişilik küçük bir işletmede 3 erkek damızlık yeterli olur. Dişi damızlık sayısı 100 olan bir işletmede ise yaklaşık 6-7 erkek damızlık bulundurulması uygun olur.

4. Besi

Yaklaşık 4-6 haftalık iken sütten kesilen yavrular gruplar halinde büyütme bölmelerine alınabilir. Her guruptaki yavru sayısı 20 - 40 kadar olmalıdır. Büyütme bölmelerinde yavru başına $0,4 = 0,5 \text{ m}^2$ barınak alanı gereklidir. Burada yavrular 8 - 10 haftalık oluncaya kadar kalabilir. Bu yaşta besi ahırın alınır. Besi ahırında her bölmede 2-5 yavru barınacak biçimde ayarlama yapılır. Domuzlar ortalama 100 kg. ağırlığa eriştiklerinde besiye son verilir, yani pazarlanırlar. Pazarlama ağırlığına domuzlar 6 aylık olduklarında erişmeleri gerekir. Pazarlama yaşını geciktirmek doğru değildir. Çünkü ileri yaşlarda ağırlık artışı çok düşüktür, buna karşılık yem tüketimi aşırı ölçüde artar. Bu nedenle pazarlama yaşının geciktirilmesi işletmenin kârlılığı yönünden sakıncalıdır.

Sonuç olarak belirtmek isterim ki dışsatım amacı ile bilinçli ve teknik olarak yapılacak domuz yetiştiriciliği kârlı bir üretim dalı olabilir. Ancak böyle bir üretime karar vermeden önce üretim yapılacak koşullar ve pazarlama olanakları çok iyi gözden geçirilmelidir.